

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Exempla, Divinæ Iræ, Per Opera Poenitentiae, Nobis
Leniendæ**

Stengel, Georg

Ingolstadij, 1648

Capvt VII. Rhemensium exemplo nos instrui, quo modo pro peccatis
nostris vel satisfacere, vel satispati debeamus?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52193](#)

non tamen etiam saluabit te sine te. Tua
vera confessio debet adesse, si vis diuinam
potentiam & misericordiam tibi non de-
esse.

C A P V T VII.

RHEMENSIVM EXEM-
PLO NOS INSTRVI, QVO MO-
DO PRO PECCATIS NOSTRIS VEL
SATISFACERE, VEL SATISPATI
DEBEAMVS?

I.
HISTO-
RIAE AV-
THORES,
BT CAVS-
SA CLA-
DIS.
Oth. Fris.
I. 4. c. 28.
Nicol.
Olaus in
Attlia.
Vine.
Spec. hi-
stor. I. XI.
cap. 37.

Historiae, quam percensebo, com-
plures meminerunt insignes aut-
hores, Otho Frisingensis, Sige-
bertus, Nicolaus Olaus, Vincentius, Pau-
lus Diaconus, & alij. Circa annum Christi
Seruatoris 453. cum Gallia maximè flo-
raret, vitia quoque cum fortuna inuale-
runt. Primùm avaritia, per varias inuen-
tiones ac titulos, ingentes opes cumulauit.
An. 453. Postquam diuitiarum habuerunt satis, ne-
Nicol.
Olaus in que vlla fuit laborandi necessitas, otio se se
Attlia. dediderunt Galli: non iuuentus litteris,
Vine. non adultiores negotijs se se occupauerunt,
sed tota cura fuit in nouo vestium ornatu,
nouisque delicijs excogitandis. Ageban-
tus

tur conuiua, colebantur gynæcea, desere- Paul. Di-
bantur templa; ventri, saturitati, volup- ac.lib. 14.
tati passim seruiebatur. Denique postquam in Theod.
in eo regno Superbia vitæ, & concupiscentia, iuniore,
carnis dominatum tenuerunt, crescen- Martia.
te semper malitia, peruentum est, vt S. An- Sur. tom.
toninus scribit, vsque ad Sodomiticam 7. 14. De-
peruersitatem. Sole occumbente, nocti sua cembr.ex
sidera accedit Deus. Ita tunc in Gallia, nin. p. 2.
virtute obscurata, duo voluit esse præstan- c. 8. tit.
tissima lumina, quæ populo viam salutis a- xi. §. 1. &
missam demonstrarent. Quippe clarebant seqq.
tunc in Gallijs S. Nicasius Rhemensis ciui-
tatis Episcopus ac postea martyr, itemque
S. Anianus Aurelianensis Episcopus, mag-
nis ambo virtutibus insignes. Hi duo, tam-
quam malarum ouium boni pastores, fa-
cile videbant contagium, neque tacebant,
sed identidem clam, palam, publicè & pri-
uatim monebant omnes, vt à tam scelerata
vita desisterent, atque ad Deum, per pœni-
tentiam redirent; neque fluxam hanc ho-
mique Christiano indignam viuendi ra-
tionem, cælestibus anteferrent. Verum-
quia difficile est assueta relinquere, & in-
media vanitate diuina æstimare, nihil
tunc Gallia duorum tam illustrium Præsu-
lum

lum autoritatem, nihili sanctitatem, nihili assidue iteratas monitiones faciebant. Nimirum ut dolium aqua plenum, non potest alium ullum admittere liquorem; quantumuis pretiosum; ita surdis canitur auribus, quas iam illecebræ turpes occupaverunt.

II. Sed mirum est, homines delicatos, a-
PRAEMON-
NITIONES
DIVINAE. lioqui tam sollicitos, ne quod conuiuum, ne quam choream, ne spectaculum ullum iucundum negligant, hic obsurdescere; cum clamatur, periculum esse æternorum gaudiorum amittendorum. Neque vero ab hominibus dumtaxat clamatur, sed altissima vox est ipsa patientia, & longanimitas Dei, conuersionem peccatoris tam diu exspectantis. Quo argumento utitur Prophetæ Iōel. 2, 13. Iōel, dum ait: *Conuertimini ad Dominum Deum vestrum: quia benignus & misericors est, & patiens, & multæ misericordia, & prestabilis super malitia.* Habebat mille irascendi & puniendi caussas; & iram continebat, distulit poenam. Immò in ipsa ira clementer cogitauit, iuxta illud: *cum iratus fueris, misericordia recordaberis.* Nam, Gen. 18. vt olim Abrahamo cælare non potuit Deus id, quod facturus erat Sodomitis, dans occasionem

Habacuc.
3, 3
Gen. 18.
57.

Casionem illi, ut pro eis oraret; ita Sancto quoque Nicasio reuelauit Deus, longè antè, se Gallias dissipaturum, cauillasque aperuit. Quod ipsum imminens exitium D. Nicasius Gallis prædixit, vehementer eos adhortatus, ut à vijs suis pessimis recederent, & ad Dominum Deum suum conuerterentur. Sed inueterati in malis, non credunt, quidquid eis mineris, aut certè non curant. Itaque & Galli neque S. Nicasium, neque S. Anianum acriter monentes audire voluerunt, aut eorum mandatis auscultare; iram sibi diuinam semper magis ac magis thesaurizantes. Porrò quid sit vel paucos pios esse in ciuitate, aut pro ciuitate patronos, etiā in Abrahamo diuinæ litteræ declauerunt. Nam si vel decem iusti in Sodomi- mis fuissent, deprecante Abrahamo, propter decem iustos Deus omnibus Sodomitiis pepercisset. Ad eundem modum ob S. Nicasij & S. Aniani merita ac preces, ira indignationis Domini diu fuit dilata, signis multis de calo ostensis, & cometa, terraque motu præente.

Dilatâ, inquam, non ablatâ, nam sicut torrens, ubi repagula perrupit, fortius eruit; ita furor Domini collectus diu, erum- III.
PER AT-
TILAM
PVNITI
pit GALLI.

198 Cap. VII. Rhemensium exemplo

pit vehementius. Nam per Attilam Hun-
orum regem indicium Dei, ait S. Antonius, se longè lateq[ue] effudit, quem quasi gla-
dium limatum, & exacutum de vagina sua
indignationis super gentes peccatrices Deus di-
frinxit. Attila quippe Valamiris Ostrogotho-
rum regis, & Andarici Gepidarum regis, &
multarum Aquilonarium gentium sibi subie-
tarum auxilio fultus, ut ait Sigebertus, à
Pannonijs egressus, occidentale Imperium inua-
xit, cum quingentis millibus armatorum. Et
primò per totas Gallias per eos tanta efferbuit
Dei indignatio, ut nullam omnino ciuitatem,
castellum, vel oppidum, aliqua à furore eorum
potuerit tutari munitio. Vos ipsi cogitate,
si exercitus non hostilis, non quingento-
rum, sed triginta, aut quadraginta milli-
um dumtaxat, per nos transeat cum tan-
to exitio, quid factum esse necesse est, quan-
do Attila cum quingentis millibus per Oc-
cidentem transiuit? Et Attila, qui capita-
li odio Christianos omnes, velut Deorum
suum inimicos, & moribus suis contra-
rios delere cupiebat. Quanta tunc in omni
regione fuit depopulatio, deprædatio?
quot pagi & campi cadaveribus pleni fue-
runt? Quām multi in ædibus suis combu-
sti?

sti? quām multi strangulati? quām multi, qui gladium effugerunt, in montibus & siluis fame enecti perierunt? Sic Deus etiam in hac vita plectit peccatores. Nonnē satius fuisset S. Nicasium, & S. Anianum, audire, & faciem Domini præoccupare in confessione? quæ pœnitentia aut tam acerba, aut tam fuisset vniuersalis? Ita contingit illis qui pœnitentiam vel non agunt, vel differunt. Et longè grauius quiddam continget illis, qui pœnitentiam differunt in alteram vitam, existimantes se illa supplicia faciliūs toleraturos. Utinam non multi ex hīc præsentibus in eadem naui verarentur, qui si vitam dudum emendassem, si pœnitentiam serio egissent, non jam jumenta, domus, villas, & omnia sua incendijs aut direptione perdidissent.

Quamquam illa, si perierunt, non possunt recuperari; possunt tamen in grande lucrum conuerti; quod nos docuit S. Nicasius. Obsidebatur ciuitas Rhemensis; & ab Attila acriter oppugnabatur; postquam alij in montes fugissent, alij, qui remanserant ciues, ultimo demum subversionis die, hostibus circumquaque mœnia scandentibus, aut, ut scanderent, nitentibus, terrore

IV.
S. NICASIVS DO-
CET POE-
NAM ME-
RITAM IN
REMEDIVM
SALVTIS
CONVER-
TENDAM.

M percul.

perculsi, ad S. Nicasium in oratione prostratum cucurserunt, interrogantes, quidnam ipse suaderet; satiusne esset, seruiti gentium se se tradere, an usque ad mortem pro salute urbis dimicare? Ibi Nicasius, diuina reuelatione edoctus, urbem in ciuibus funditus euertendam, in hunc modum populum est affatus: *Numinis hac est indignatio, & cines; iustum Dei iudicium, sceleribus vestris debitum. Dudum peccata vestradiuinam iram prouocauerunt. Monui, rogavi, prædixi omnia. Nihil effeci. Nunc Deus punit. Cincti sumus. Non est modulus, non rima euadendi.* Ergo id agamus, ex necessitate faciamus virtutem. Flagellum diuinum ut remedium, non ut supplicium accipiamus. Nam utrumq; possumus. Agnoscamus nos meruisse, quod patiemur. Pœnitentiam agamus, & quidquid nobis graue acciderit, feramus non iniusti, sed prompti ac libentes; ultronei, non coacti; compuncti, non compulsi; patientes, non desperantes; Deoq; cum spe salutis pro debitis nostris offeramus. Oportebat quidem hac mala ante-
 Ioel 2, 12: uertisse, quando dixi: *Conuertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris. & non erit vobis in ruinam iniquitas. Sed non audiistis me, ideo venit super vos indignatio.*

Quid

Quid igitur aliud superest, nisi ut flagellum
Dei, tamquam filii à patre suscipiamus? ut,
dum nos punit, sanet. Id ergo agamus, ut ipsa
mors presens non supplicium nobis fiat, sed re-
medium. Ita & D. Paulus scribit, multos in-
digne communicantes corpori Domini morte
punitos. Ideò, inquit, inter vos multi imbecilles
& dormiunt multi: quos ante mortem Deo re-
conciliatos fuisse idem Apostolus non tacuit, ad-
didit enim: A Domino corripimur, ne cum-
hoc mundo damnemur. Nec dubitandum est,
nos per Christum satisfacere posse adhuc, patienti
toleratione flagellarum à Deo commissorum. Si
agnoscamus, nos ea meruisse, si ea libentes per-
feramus; & prasertim ab Attila tamquam
Christianis illata, Christi nomine amplectamur;
si deniq; instantiū oremus pro inimicis nostris,
salutem illis optantes tamquam amieis. Ita &
pro peccatis nostris faciemus, & martyri cero-
nam reportabimus.

His, atque alijs talibus dictis adiecit S.
Nicasius, se quoque, tamquam pastorem,
pro ouili suo paratum esse ad mortem op-
petendam. Aderat & germana soror eius
Eutropia, quæ & ipsa, expansis ad cælum
manibus, plebem, quantis maximis poten-
tia & verbis, & viribus hortabatur, tum ad

M. 2

pœni-

1. Cor. II.
30.

Vide
Concil.
Trident.
sess 14. de
pœnit.
Sacram.
cap 9.

V.
S. NICA-
SII MAR-
TYRIUM.

pœnitentiam , tum ad martyrij coronam non negligendam. Dum hæc frater & soror ad populum inflammandum differunt , ecce hostis muros superat , & repente furibundus paganorum impetus , infesto agmine irruit , horrisono v lulatu , quali victores uti solent , insultatione pleno. Nicasius igitur , comite sorore sacros hymnos , & cantica spiritualia psallens , ad ostium basilicæ S. Genitricis Dei Mariæ , quam in arcem sedis fundauerat , eis occurrit obuiam ; moxq; vt ferratas acies aspexit , ante templi fores , circumfusas , manu silentium petens , hæc dixit : O nutibus diuinis ministra fortitudo , quare contra humana condicionis modum victoriam vestram dignitatis in rabiem conuertitis ? Nam veri iuris titulus quondam nobilium bellatorum inscriptus erat :

Virgil.l. 6
Æneid.

Parcere subiectis , & debellare superbos.

Et ecce plebs Christiana de se humiliata , vestris in conspectibus prostrata , remissionem peccatorum usq; ad mortem obediens expectat : pœnitentia vos pro sceleribus vestris Deum verum agnoscentes : ne forte indignatio eius , qua per vos alijs fit ad correptionem salutis , vobis fiat stipendum eterna damnationis . Quod si ones meas , perseverante impietate , qua- ritus

ritis, trucidate me primum, & pro ipsis virtutem diuina maiestati libate, ut pariter caelesti beatitudine digni mereamur inueniri: His dicitis: cum in oratione prostratus hunc versiculum Episcopus decantaret: Adhucit paumento anima mea, continuò ictu gladiatoris sequente, capite truncato, verbum sanctitatis ab ore decollati non desstitit, sed immortalitatis sententiam, quam petiit adimplendo impetravit: dicens, vivifica me secundum verbum tuum. Sic ^{Psal. 118.} cecidit hostia Deo grata.

VI.

Fratre occiso, soror Eutropia, velut Chri- ^{S EUTROPIA} stiana aliqua astigit Camilla, atque è tota ^{PIAE ET} multitudine, sideris cuiusdam instar emi- ^{CIVIVM} cuit. Cuius heroicum pectus, & virginei ^{CRUDELIS} oris gratia, ipsum barbarorum impetum ^{MORS.} stitit; oculosq; rapuit, celeste quiddā in humana forma admirantium. Sensit prudens virgo, quod res erat, nempe impiam crudelitatem circa se mitigatam; speciemque suam litibus paganorum reseruatam. Quia igitur maluit immanitatem, quam libidinem barbarorum pati, confilium in arena cepit, ad fratri sui interfectorem conuersa, sibi ab blandientem imperterrita voce, *Hem, inquietabat, tyranne crudelis, magnum Dei virum indignis manibus ingulasti,* O me

M 3 tibi

tibi abutendam reseruas? Non ita fiet: dinata
namq; te sententia damnat. Dixit, & à Deo
acta, repentino saltu in eum infiliit, mar-
tyriumque non ambiens, sed extorquens,
neque muliebri virtute, sed diuina vltione
in palpebras eius vtraq; manu inuolauit,
quas vnà cum oculis stirpitus euulsit. Quo
facinore incitati hostes, strictis vndique en-
sibus in eam ruerunt, milleq; plagis confos-
sam, sed pudicitia integra, fratri hostiam al-
teram addiderunt. Generosum hoc feminæ
factum ceteros ciues ita animauit, ut om-
nes vellent & pro expiatione peccatorum
suorum, & pro nomine Christi, etiam ipsa
sanguinem profundere. Quod & factum
est. Nam ex exemplo omnes, qui ad sacram
& dem confugerant, & qui in plateis inuen-
ti fuerant, & quotquot se in latibulis ab-
sconderant, in publicum protracti, concisi,
mactati sunt.

VII.
ETIAM
NECESSA
RIA MALA
PATIEN-
TEROLE.
RATA, A
DEO PRO

Animaduertite nunc, quam vtile, &
Deo gratum sit sacrificium, si vel illa mala,
quaæ nobis aliqui inutilia accidunt, sal-
tem patienter toleramus, Deoque pro pec-
catis nostris offerimus; præsertim si mala
rata, a nobis inferantur ab hoste religionis inimi-
co. Expleta dirissima cæde, & vniuersa ci-
uitate

Vitate Rhemensī sacro martyrum sanguine
inundante, Attilæ milites terror subitus in-
vasit, oculis non minùs quàm auribus eo-
rum immissus. Viderunt enim acies cæle-
stes contra se dimicantes. Ecclesia autem
adeò horribili sonitu reboabat, vt eum
ferre ferocientes non possent, sed illico in
fugam conicerentur, prædis spolijsque
omnibus post se relictis. Putasses victor^s,
non victores, ita sine ordine, sine lege
omnes, per compita, quàm oxyssimè diffu-
gerunt. Erat ergo tunc sola, atque apertis
portis incustodita ciuitas. Reliqui ciues^r,
qui ad inuia montium se se receperant, in-
terea & ipsi pœnitentiam agebant, ieunijs
atque orationibus & lachrymis Deum pla-
cantes. Illis igitur expectantibus, vt fumū
de incensa vrbe surgentem viderent, pla-
nè in contrarium aliquid accidit. Perspicuè
enim deprehenderunt, sanctorum marty-
rum corpora inibi ab Angelis custodiri.
Nam per noctes singulas, accendebantur
lumina aërem longè lateque illustrantia;
quin & suauissimæ symphoniarum carmina à
cælestibus choris, supra ciuitatem, canta-
ri audiebantur. Itaque tot prodigijs moni-
ti ciues de montibus ad urbem descende-

runt, & semper propiores facti, Elysij odoris fragrantiam magis ac magis perceperunt. Vnde mirifico quodam gaudio permulti gemitum lætitia miscuerunt, ingressaque passim strata sanctorum corpora inuenierunt, quibus honorifice sepeliendis eos diuina prouidentia voluerat esse superstites. Quamquam & illud inde est consecutum, ut & ipsi criminibus suis defletis, post hac Deo impensiūs deseruiren̄t, quin & iucundiūs, quia hostium timore erant liberati.

VIII.

Nos quoque
que pro
peccatis
nostris
deo sa-
ti facti-
onem
praesta-
re debet
RE.

Multa nobis congruunt, quæ in hachistoria continentur. Peccarunt Rhemenses; peccauimus & nos. Rhemenses iram Dei in se prouocarunt; prouocauimus & nos. Moniti sunt s̄epe Rhemenses, ut se se corrigerent, atque mores suos emendarent; moniti sumus & nos. Venit tandem ira Dei super illos, & ab Attila velut belli turbine afflicti sunt; venit & super nos ira Dei, quos satis diu bella flagellauerunt. Illi id sapuerunt; & quod euitare non poterant, ad scelerum suorum expiationem suscep- runt. Et ecce vna morte pœnitentes, & martyres facti sunt. Nos quoque vndique ab armatis septi, cum tribus pueris dica-

mus;

mus: Benedictus es Domine Deus patrum no- Dan. 3.
strorum, & laudabile & gloriosum nomen tuum
in secula: quia iustus es in omnibus, qua fecisti
nobis, & uniuersa opera tua vera, & via tua
recta, & omnia iudicia tua vera. Iudicia enim
vera fecisti, iuxta omnia, qua induxisti super
nos, & super ciuitatem sanctam patrum nostro-
rum Ierusalem: quia in veritate, & in iudicio,
induxisti omnia hac propter peccata nostra.
Peccauimus enim, & inique egimus recedentes
a te: & delinquimus in omnibus: & precepta
tua non audiuiimus, nec obseruauimus, nec fe-
cimus sicut praeceperas nobis, ut bene nobis esset.
Hoc agnoscendum est primò, vti & S. Ni-
caius voluit à populo Rhemensi agnosci,
immitti scilicet talia mala à Deo in pœnam
criminum nostrorum. Crimina diluenda
sunt, ad quod tria pertinent. Ut enim cor-
de, ore, opere Deum offendimus, ita eodem
ordine eumdem placamus; corde per con-
tritionem, ore per confessionem, opere per
satisfactionem. Neque enim si vel homi-
nem læsisti, satis est dolere de eo læso, aut
fateri, quòd eum læseris, sed etiam com-
pensandum est damnum illatum. Vnde D.
Chrysostomus ait: *Perfecta pœnitentia cogit
peccaterem omnia libenter ferre: in corde eius*

S. Chrys.
serm. de
pœnit.

M. s

centri-

contritio, in ore confessio, in opere tota humilitas. Satisfactio autem hæc exigitur, quia Deus non solùm misericors, verùm etiam iustus est, faciens misericordias Dominus, & judicium omnibus iniuriam patientibus; atq; in eo misericordia & veritas obuiauerunt sibi. Nullum itaque peccatum relinquit impunitum. Si enim homo non resipiscat; & illud in se ipso non puniat; punit id diuina justitia vel clementer in hac vita; vel condignè in altera. Nihil aliud agit, quem veraci-

S. Augu- ter pœnitet, ait S. Augustinus, nisi ut id, quod
stin. epist. mali fecerit impunitum esse non sinat: eo quippe

modo sibi non parcenti ille parcit, cuius altum, iustumq; judicium nullus contemptor euadit. Et natura docet, omni culpæ pœnam debetri, maximè si gravis sit; quod enim in priuatis Rebus publicis fit, ut per leges, & iustitiam, ciues coérceantur; id etiam necesse est fieri in toto mundo. Neque ullus est Patrifamilias, aut ullus bonus Iudimagister, vel superior, qui delicta subditorum pœnis

Hebr. 12. non castiget. *Quis filius, inquit Apostolus,*
7. *quem non corripit pater?* Punit ergo Deus, si nos non puniamus; & qui verè pœnitentiam agunt, se ipsos puniunt, ne à Deo punitur: aut pœnam acceptant, in satisfactionem, dum puniuntur. Est

Est autem satisfactio actio, vel punitio criterium à nobis commissorum, vel sponte suis scepta, vel sacerdotis arbitrio, pro gravitate delicti imposta. Quæ utraque, ut qualis sit, intelligatur, sciendum est aliam satisfactionem esse perfectam, quæ sit ad absolutionem & perfectam æqualitatem, ut cùm 100. Philippæi, pro 100. redduntur; aliam imperfectam, quæ sit ad æqualitatem imperfectam, ut cùm quis pro 100. Philippæis satisficeri sibi patitur 50. Philippæis, quos alter solos habet. Nos Deo, in hac vita, numquam pro peccatis in eum admissis, atque iniuria illi irrogata ex æquo possumus satisfacere, nisi interueniente gratia, adeoque nec satisfactione perfecta, cùm offensa sit infinita (quia contra Deum infinitæ dignitatis) & Dei sit, quidquid Deo rependimus, omnia enim à Deo accepimus. Satisfactio igitur nostra imperfecta est; quia Deus pro immensa sua in nos pietate, voluit, ut, si post baptismum denuo peccaremus, & pœnitentiam ageremus, & fructus dignos pœnitentiæ ageremus. Itaque peccata statuit, per contritionem & confessionem quoad culpam; quoad pœnam autem, per satisfactionem

pœna-

IX.

QVID, ET

QVOTY-

FLEX SIT

SATISFA-

CTIO?

Concil.

Trident,

sess 14.

Co. 20

181 Cap. VII. Rhemensium exemplo

poenalem esse expianda. Sunt autem satis-
 factoria opera generatim tria, ad quæ cete-
 ra omnia reuocantur, Oratio, ieiunium,
 eleemosyna. Per orationem bona animi
 Deo offerimus; per jejunium bona corpo-
 ris; per eleemosynam externa bona. Per
 ieiunium concupiscentia carnis, per ele-
 mosynam concupiscentia oculorum, seu
 auaritia; per orationem superbiam vitæ co-
 eretur. Vnde ad ieiunium reuocatur,
 quidquid carnem afflit, ut cilicia, cine-
 res, flagella, humicubatio. Ad eleemo-
 synam omnia opera misericordiæ corpo-
 ralia & spiritualia: Ad orationem omnes
 actus religionis, ut laudes, gratiarum
 actiones, dolor de peccatis, confessio, fidei
 professio, prout sunt opera poenalia &
 laboriosa; immò ipsum martyrium, quale
 Ioel, 2. 12. fuit Rhemensium. Hoc est, quod vult Pro-
 pheta dum ait: *Conuertimini ad me in toto
 corde vestro, in ieiunio, & in fletu, & in plan-
 etu. Non sufficit mores in melius commutare,*
 ait S. Augustinus, & à factis malis recedere,
 nisi etiam de ijs, quæ facta sunt, satisfiat Deo,
 per poenitentia dolorem, per humilitatis gemi-
 tum, per contriti cordis sacrificium, cooperan-
 tibus eleemosynis. Hæc talia opera satisfa-
 ctoria,

S. Augu-
 stini in
 hom. 50.
 hom. 15.

ctoria, quibus peccata à nobis commissa
puniuntur, juxta Concilium Tridentinum,
vel sacerdotis arbitrio pro grauitate delicti im-
posta sunt, vel sponte suscipiuntur: quæ ut
plena sint, hoc est, ut tollant omnem pœ-
nam temporalem, debent exequari graui-
tati peccatorum, iuxta illud: *Pro mensu- Deut. 25.*
ra peccati, erit & plagarum modus. 2.

Concil.
Trid. sess.
14. c. 9.

Quod ad ea attinet quæ à sacerdote im-
ponuntur, 1. difficile est, ut ea pro graui-
tate delicti imponantur. Quid enim, aut
quot non Infernos sæpe unus peccator me-
retur; quæ autem pœna sit Inferno pro-
portionata? 2. Olim sanè pro vno delicto
maximæ ac publicæ pœnitentia impone-
bantur; multorum annorum jejunia, pe-
regrinationes longinquæ, tota xenodo-
chia, tota monasteria iubebantur magna-
tes ædificare; quidam ad totam vitam in-
cludebantur in cœnobia. Sed nunc, vbi
plura ac maiora flagitia committuntur,
minores vix pœnas homines subeunt. 3.
Sunt itaque qui dicant, melius esse pœni-
tentem mittere ad Purgatorium, quam ad
Infernum; quare, ne pœnitentiam maio-
rem, quam omnino meritus esset, penitus
omittat si imponeretur, clemens Confessa-
rius,

X.
OPERA
SATISFA-
CTORIA
ET A SA-
CERDOTE,
ET SPON-
TE SUSCI-
PIENDA,

rius, non jam pro grauitate delicti pœnitentiam imponet, sed pro fragilitate contentis: quæ cùm sit longè minor, quām promeruerit, id quod superest, in Purgatorium differtur. Heu quām stulti sunt, qui eò pœnitentiam differre malunt; aut eum Confessarium maximè laudant, qui minimam dat pœnitentiam? Credite mihi, neque hic minimam dat pœnitentiam, qui minimam dare videtur, neque ille minimam mauult, sed atrocissimam, prælevissima eligit. Quippe minima Purgatorij pœna maior est maximâ huius mundi. At quis vñquam Confessarius maximam huius mundi pœnitentiam iniunxit vlli peccatori? Qui ergo prudenter agere, atque acerba illa supplicia præuenire volunt, non solùm non negligunt pœnitentiam agere, aut differunt eam in alteram vitam, verùm etiam vltro rogant Confessarium, ut pœnam statuat grauiorem; aut certè ipsi sponte suscipiant opera satisfactoria longè maiora, gestant cilicia, toto anno certis diebus iciunant, flagellis se cædunt, dant eleemosynas, secedunt, & se inclidunt ad Domini passionem meditandam, vnde discant iniurias, verbera, cruciatus

æqua-

Ita B. Pe-
trus Da-
mian. ser.
z. de S.
Andrea.

demonstratur, quid possit satisfactio. 191

et quanimitate tolerare. Hanc ob causam meritò dicebat Albertus Magnus, simplicem passionis Christi memoriam & Meditationem plus utilitatis homini adferre, quam si anno integro in pane & aqua iejunaret, ac flagellis se quotidie usque ad sanguinem caderet, & Psalterium rotum quotidie recitaret: hac enim exercitia, et si bona sint, & valde utilia, quia tamen sunt opera externa, si ita nude exerceantur, non habent tantam vim, ad purificandum cor a suis vitijs, illudq; veritatibus ac virtutibus illuminandum, & inflammatio diuini amoris affectibus perficiendum; atque attenta, & profunda Christi Domini nostri Passionis Meditatio, qua omnia hac efficit, additq; etiam spiritum & vitam pœnitentij ipsijs, & operibus externis, permouendo efficaciter ad ferventem eorum exercitationem. Quidam non ad duos vel tres, vel octo dies, sed per omnem vitam se includunt, ut pœnitentiam agant, sicut Pelagia, sicut neptis Abrahami eremita, sicut omnes, qui in religionem aliquam ingrediuntur; religionis enim status, est status pœnitentiae.

Præter hæc duo genera operum satisfactoriorum vel sponte scilicet susceptorum, vel à sacerdote impositorum, historia su-

Ludouic.
de Pont.
p 4 me,
dit. §.1.

XI.
QVID NO-
BIS IN HIS
BELLICIS

præ

MISERITIS
FACIEN-
DIMS

prà commemorata, tertium genus docet,
scilicet illam ipsam pœnam, quam Deus in
hac vita, etiam inuitis infligit, si illam, dum
euitare non possumus, saltem patienter de-
manu Dei suscipiamus, atque ad eius glo-
riam, pro peccatis nostris, offeramus. Rhe-
mensibus non imposuit S. Nicasius hostes,
nec ipſi eos sponte suscepereunt, pro pœni-
tentia; sed Deus eos in pœnam illis immisit;
& quia benignus est, immisit, ut castigati
resipiscerent. Quia igitur percussi sapue-
runt, atq; ex necessitate virtutem fecerunt:
mortem ipsam & mille terrores, ac pericu-
la patienter ferentes, ecce Deus, ea ipsa-
damna, quæ illis Attila intulit, in satis-
factionem, immo in martyrij meritum susce-
pit; & tamen illustribus miraculis eam satis-
factionem confirmauit. Atque hoc mea-
tendit oratio. Peccauimus omnes, ut alias
ostendi. Moniti toties nondum ad pœni-
tentiam configimus. Potuissemus fortasse
iram Dei à nobis auertere, sicut Achab rex,
de quo sponte sua cilicum induente, & in
sacco dormiente Dominus ad Eliam dixit:

3. Reg. 31.

*Nonne vidisti Achab humiliatum coram me?
quia igitur humiliatus est mei caufa, non indu-
cam malum in diebus eius. Quia si nos ipſos di-
judicab-*

2. Cor. 11.

31.

demonstratur, quid possit satisfactio. 193

judicaremus, non utiq; iudicaremur à Domi-
no, vt ait Apostolus. Quando igitur nos
ipsos non dijudicauimus, nonnè meritò nos
Dominus iudicauit? sicut Gallos? Itaque
iam in vicinia habemus hostem; iam armis
vndiq; cingimur; iam hostilia experimur;
iam plurimi adsunt spoliati, domo pulsi, in
exilium acti, percussi, depauperati, ad in-
citas redacti, pleni lachrymis, pleni calamiti-
tibus, viri dolorum, mulieres lamentabi-
les, infantes miserabiles. Quid faciemus?
Hæc volentibus nolentibus æquè sunt pa-
tienda. Si simus impatientes, si blasphemem-
us, si desperemus, rem non faciemus meli-
orem. Impatientia nullius doloris reme-
dium est: sed omne malum reddit grauius,
& duplicat; & insuper meritum tollit, ac
infernum meretur. Quòd si omnia mala,
tamquam flagella à Domino immissa, acce-
ptemus, non augebimus illa, sed leuiùs sen-
tiemus, quia iam non animo reluctante, sed
volente patiemur; quin & diuinam iram
placabimus, vt Rhemenses; & veniam im-
petrabimus; & peccata discemus detestari,
quaæ harum pœnarum cauſa fuerunt; deni-
que & Christo, qui pro peccatis nostris sa-
tisfecit (ex quo omnis nostra sufficientia)

N

si se-

194 Cap. VII. Rhemensium exemplo

si satisfaciendo patimur, conformes efficie-
Rom. 8. mur, & spem nostram firmabimus. Nam si
17. compatimur, & conglomerificabimus.

XII. Cùm enim Christus Dominus pàssus sit
CHRISTO pro peccatis nostris, iniquum esset, si nos
PATIENTI ipsi pro peccatis nostris nihil pati vellemus,
NOS ESSE Christus passus est pro nobis, ait S. Petrus: vobis
CONFOR- relinquens exemplum, ut sequamini vestigia
MANDOS. 2. Pet. 2. eius. Et S. Paulus promittit nos cohære-
21. des fore Christi, si tamen compatimur, ut &
Rom. 8. conglomerificemur. Non omnia nostra Christus
37. S. Greg. expleuit, ait S. Gregorius. Per crucem qui-
in cap. 9. dem suam omnes redemit, sed remansit, ut qui
l. 1. Reg. redimi & regnare cum eo nicitur, crucifigatur.

Hoc profectò residuum viderat, qui dicebat: Si
compatimur, & conregnabimus: quasi dicat:
Quod expletit Christus, non valet nisi ei, qui id
quod remansit, adimpler. Quapropter Apo-
Col. 1. 24. stolus ait: Adimpleo ea, quae defunt Passionum
Christi in corpore meo. Quis autem cum Chri-
sto non velit pati? Si rex quispiam inno-
cens, pro graui delicto serui sui, ita vellet
satisfacere, ut diceret: ecce vna ibimus, vna
cædemur, ita tamen ut tu seruus nocens
non nisi vnum ictum sustineas, donec mihi
mille infligantur, quis seruus eiusmodi
pœnam detrectaret? Et tamen Christus hoc
facit.

facit; rex tremenda maiestatis, infinita potentia, coram quo Angeli faciem suam tegunt, cæli & terræ moderator, coram quo omnes mundi Reges & Monarchæ nihil sunt. Ille patitur tormenta crudelissima, dolores, quibus non inueniuntur in hac vita pares; iniurias, quales nemo aliis umquam tolerauit. Et sanè pro seruo nequissimo, ingratissimo, pro mancipio rebelli, pro terræ vermiculo, cuius non indiget. Ut eum eripiat ex Oceano calamitatum, & omnis boni thesauris in cælo locupletet. Idq; summo amoris affectu. An nō & nos, hoc quidquid est, mali, quod ex bello germinat, pro peccatis nostris patiemur? & vel hoc temporis motamento offeremus, dicentes: Accipe omnia Deus, pro peccatis meis? Iustus es, merui & hæc, & plura. Atque vel hinc agnoscamus, quantum oderis peccata, quæ in hac vita tam seuerè punis; immo quæ tam atrociter plectis in Filio tuo unigenito: numquam enim manifestius ostendisti, quantum detesteris peccata, quam quando illi, quem infinito amore prosequeris, & tamquam alterum te diligis, innocentissimo, qui te numquam offendit, sed tibi in omnibus obtemperauit, tantum ma-

lorum imposuisti, neque acquieuisti, donec
cum afflictissimum redderes, plenum plagis
& doloribus inter duos latrones penden-
tem; non alia caussa, quam quod in se susce-
perit pœnam nostrorum peccatorum. Quod
si tam immanni odio atq; implacabili pecca-
tum persequeris, ut illud in Filio tuo unico,
innocente, tam terribili modo punias, id-
circo tantum, quia pro seruo inutili fideiul-
sit; quanto odio peccatum in ipso peccan-
te seruo persequeris? An non dignissimum
est, ut ille quoque aliquid, immo multum
patiatur? ut tibi satisfaciat? Vide columnæ
alligatum & flagris concisum; vide spinis
caput conuulneratum, vide, mi peccator,
in infami ligno suspensum verum Deum,
cæli & terræ Conditorem supremumq; om-
nium Dominum; tua peccata sunt caussa
tantorum cruciatuum, & tam diræ mortis.
Omnia hæc perfert, ut te à peccatis tuis
emundet, ut pœnam exoluat, quam tu ob il-
la diuinæ iustitiæ debebas, & ut tu eum
tandem amando, ad beatitudinis tuæ frui-
tionem perducaris.

XIII.

QVAM DV- Iphis Anaxareten cùm nec quicquā ama-
XI SINT, ret, ad fores eius se suspendisse fertur: quod
funus cùm illa siccis oculis aspexisset, singi-
tul-

tur in saxum esse commutata. Christus
amore tui, ô anima peccatrix, quia cum re-
damare noluisti, in monte Caluariæ suspen-
sus est. Et tu siccis eum oculis intueris? non
erubescis? non doles? peccatorum tuorum
veniam non petis? nec statuis scelera tua
pœnitentijs expiare? ô saxum! ô durum
pectus! Diruptæ sunt petræ in morte Salua-
toris, & aperta sunt monumenta mortuo-
rum. Rumpere, & disrumpere etiam tu, ô
adamantinum pectus, quando vides, Con-
ditorem ac Dominum tuum tua caussa hæc
sustinuisse, æquissimum profectò est, vt & tu
illius caussa aliquid patiaris; præsertim,
cùm ille ob tua, non sua mala patiatur, par-
est vtique, vt & tu aliquid conferas; alioqui
meritò illud tibi erit metuendum: *Si in vi-* Luc. 23.
ridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? Si 31.

enim diuina justitia, quæ nihil punit vltra
meritum, tanto tormentorum cruciatuum-
que excessu castigat aliena peccata humeris
innocentissimi Filij imposta, quo rigore il-
la puniet in reo deprehensa? Utinam hæc
seria mente apprehenderemus! nulla nobis
nimis grauis pœnitentia, vel sponte susce-
pta, vel à sacerdote imposta, vel à Deo im-
missa videretur; nullum nimis asperum

QVI EXEM-
PLO CHRI-
STI NON
MOLLIVN-
TVR?
Ouid.lib.
14. Me-
tam.

INDEX CAPITVM

vitæ aut mortis genus esset, quod non pro peccatorum nostrorum satisfactione, & pro Redemptoris nostri honore ac nomine subiremus.

Omnia ad maiorem D E I glorium, & conuersionem peccatorum.

INDEX

CAPITVM ET PARAGRA-

PHORVM.

CAPVT I.

Qualibus potissimum remedijs, in publicis maximisque necessitatibus, sit utendum, exemplo Italorum? fol. 1.

§. 1. Quale genus exemplorū huic temporis maxime conueniat? Ibid.

§. 2. Authorē, tempus, & occasio exempli.

§. 3. Italiae afflictio unde? 3.

§. 4. Belli in Italia mala. 6.

§. 5. Inania Italorum belli remedia. 8.

§. 6. Vera belli finiendi remedia. 10.

§. 7. Hac non sine bona spe imitanda. 14.

§. 8. Caussæ sperandi. 15.

§. 9. Audendos esse penitentie predicatori.

17. §. 10.